

<https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-39-37>

УДК 343.98.(477)

О. П. ШАЙТУРО

доктор юридичних наук, доцент

професор кафедри кримінально-правових дисциплін

E-mail: opshaituro@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0614-0595>

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

м. Харків, 61022, майдан Свободи 4

Г. С. РИБАЛКО

кандидат юридичних наук, доцент

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9690-6082>

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

м. Харків, 61022, майдан Свободи 4

НАКЛАДЕННЯ АРЕШТУ НА ВІРТУАЛЬНІ АКТИВИ ЯК ЗАХІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЯ) МАЙНА, ОДЕРЖАНОГО ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

АНОТАЦІЯ. Вступ. Сучасний рівень злочинності характеризується поширенням застосування віртуальних активів які, стають предметом, засобом, доходом від їх вчинення, предметом конфіскації у кримінальному провадженні. У зв'язку із цим логічно постають питання щодо визначення порядку вжиття заходів, які б забезпечували подальшу реалізацію виконання призначеного судом покарання щодо таких активів.

Короткий зміст результатів дослідження. У статті здійснено спробу узагальнити існуючі погляди на проблеми накладання арешту на віртуальні активи як захід забезпечення кримінального провадження, зокрема у кримінальних провадженнях щодо легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом. Запропоновано авторський погляд на порядок застосування арешту на віртуальні активи, який визначено як сукупність послідовних етапів діяльності слідчого, прокурора, слідчого судді або суду.

Висновки. За результатами проведеного дослідження зроблено висновок, що процес накладання арешту на віртуальні активи у кримінальних провадженнях про легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом складається з таких етапів: 1) прийняття рішення про наявність підстав для застосування арешту віртуальних активів у кримінальному провадженні; 2) у невідкладних і виключних випадках накладення арешту на віртуальні активи без отримання дозволу слідчого судді або суду, а за рішенням Директора НАБУ чи його заступника, погодженого із прокурором; 3) звернення з клопотанням про накладання арешту на віртуальні активи до слідчого судді, суду; 4) розгляд слідчим суддею чи судом клопотання та вирішення питання про арешт віртуальних активів; 5) виконання судової ухвали про арешт віртуальних активів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: кримінальне провадження, віртуальні активи, легалізація коштів, криптовалюта, закон про кримінальну відповідальність, арешт майна.

Як цитувати: Шайтуро О. П., Рибалко Г. С. Накладення арешту на віртуальні активи як захід забезпечення кримінального провадження у кримінальних провадженнях щодо легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Право». 2025. Вип. 39. С. 335-342. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-39-37>

In cites: O. P. Shaituro, H. S. Rybalko (2025). Imposing arrest on virtual assets as a measure to secure criminal proceedings in criminal proceedings concerning the legalization (laundering) of property obtained by criminal means. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University, Series "Law"*, (39), P. 335-342. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-39-37> (in Ukrainian)

Вступ. Накладання арешту на віртуальні активи у кримінальному провадженні являє собою доволі складний механізм, що складається із сукупності процесуальних та непроцесуальних дій. Слід наголосити, що накладення арешту на віртуальні активи як захід забезпечення кримінального провадження щодо легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом займає важливе місце у вико-

нанні завдань кримінального провадження, визначених у ст. 3 КПК України, а його правильне застосування сприятиме реалізації справедливості кримінального правосуддя в цілому.

Стан наукової розробки проблеми. Вирішенню поставленої у статті наукової проблеми, а також суміжних проблем арешту майна у кримінальному провадженні присвячені праці таких науковців як Ю.П. Алєнін,

В.І. Галаган, І.В. Гловюк, А. В. Дрозд, О. В. Капліна, О. Б. Комарницька, Л.М. Лобойко, В.Т. Маляренко, В.Т. Нор, М.А. Погорецький, В.О. Попелюшко, Д.Б. Сергеева, С.М. Смоков, В.М. Тертишник, А.Р. Туманянц, В.М. Трофименко, Л.Д. Удалова, В.І. Фаринник, С.С. Чернявський, О.Г. Шило та інші. Поряд із цим порядок реалізації арешту віртуальних активів у кримінальних провадженнях щодо легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом у фаховій літературі майже не розглядався.

Мета дослідження. Мета дослідження полягає тому, щоб на основі аналізу наукових праць та чинного кримінального процесуального законодавства, яке регулює порядок накладання арешту на майно у кримінальному провадженні розкрити та охарактеризувати порядок застосування цього кримінального процесуального заходу відносно віртуальних активів у кримінальних провадженнях щодо легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом.

Основні результати дослідження. Проблематика легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, є значущим викликом на міжнародному рівні, що впливає на усі країни, без винятку. Інтеграція віртуальних активів в схеми відмивання незаконних коштів ускладнює процес встановлення їх походження. Проблему загострює те, що операції з віртуальними активами характеризуються такими властивостями як анонімність та відсутність централізованого контролю, які перешкоджають ефективному моніторингу та регулюванню економічної злочинності [1, с. 274].

Перелік можливостей використання віртуальних активів для злочинних схем та відмивання незаконно отриманих доходів є надзвичайно широким. Легалізація таких коштів передбачає маскування їхнього злочинного походження та уникання їх виявлення. Зловмисники винаходять різноманітні незаконні фінансові алгоритми, основними компонентами яких є введення грошей у фінансові системи, проведення численних фінансових операцій для приховування їх незаконного походження, а також остаточна інтеграція у визнані фінансові системи [2, с. 8]. Зокрема, Р.О. Мовчан і Н. Хак Сіддікі виокремлюють кілька поширених способів використання віртуальних активів для злочинних цілей. Зокрема, ці активи можуть бути інструментом для легалізації доходів, здобутих незаконним шляхом. Одним із методів є використання злочинцями віртуальних гаманців, до яких особи надсилають свої активи. В результаті, аналогічні суми, що на-

лежали іншим відправникам, повертаються на початкові рахунки. Це ускладнює відстеження зв'язків між зловмисниками та їхніми початковими активами. Іншим способом є обмін доходів на криптовалютних біржах. У такому випадку кошти можуть направлятися до кредитного кооперативу, а далі - на офшорні рахунки. Також, у незаконній мережевій торгівлі віртуальні активи можуть бути конвертовані на товарних біржах і зняті через банкомати [3, с. 81]. М. Думчинок та Л. Гоч зазначають, що на сьогодні популярним методом легалізації нелегальних доходів стало їх відмивання через вебсайти з азартними іграми. Злочинці все частіше застосовують ігрову валюту для зберігання віртуальних активів. У цьому випадку ігрова валюта купується за криптовалюту, а потім конвертується у фіатні гроші на спеціалізованих сервісах [4, с. 187].

Прийняття Закону України «Про віртуальні активи» від 17 лютого 2022 року № 2074-IX стало важливою подією, яка сприяла врегулюванню питання накладення арешту на віртуальні активи у кримінальних провадженнях, визнаючи їх специфічним видом майна [5]. Аналіз джерел свідчить про те, що процес законодавчого регулювання операцій з віртуальними активами наразі лише формується, тому активно обговорюється науковим співтовариством. Втім, відповідно до положень згаданого Закону та Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав» від 10.08.2023 р. за №3320-IX [6] віртуальні активи тепер класифікуються як об'єкти цивільного права, які повинні функціонувати в рамках єдиного правового порядку. У ст. 317 Цивільного кодексу України визначено сутність права власності, яке включає права володіння, користування та розпорядження своїм майном. Власник має право управляти своїм майном на власний розсуд (ч. 1 ст. 319 ЦК України) [7].

Отже, можна зробити висновок, що право власності на віртуальний актив охоплює можливість володіти, користуватися та розпоряджатися ним за власним бажанням. Віртуальним активом, що складається з даних в електронному вигляді, можна почати користуватися з моменту його створення. Управління такими активами здійснюється через віртуальний гаманець, до якого доступ можливий за допомогою спеціального ключа: коду та пароля. Seed-фраза є набором з 12, 18 або 24 випадкових слів, які містять необхідну інформацію для відновлення доступу до втраченого чи пошкодженого криптовалютного гаманця. Ця фраза генерується при створенні гаманця і

дозволяє відновлювати доступ до цифрових активів у разі втрати або пошкодження фізичних гаманців, забезпечуючи можливість перенесення гаманця на новий пристрій без перерви в доступі і зменшуючи ризик безповоротних втрат. Таким чином, право власності на віртуальний актив виникає з моменту його створення або здійснення угоди щодо нього і підтверджується володінням ключем до цього активу. Отже, той, хто володіє ключем віртуального активу (кодом і паролем доступу до гаманця), є фактичним власником цього віртуального активу [8].

Слід відзначити, що наразі вже формується судова практика щодо накладання арешту на віртуальні активи у кримінальному провадженні із різною метою – для забезпечення конфіскації чи спецконфіскації у кримінальному провадженні. Наприклад, рішенням слідчого судді Вищого антикорупційного суду від 30 листопада 2023 року у справі № 991/10335/23 було накладено арешт на активи, які належать ОСОБА_9 та зберігаються в криптогаманці «НОМЕР_7». Арешт стосується Tether (USDT) у кількості 1 201 285,394011 одиниць (що становило 1 202 068,60 доларів США станом на 20 листопада 2023 року) та Tron (TRX) у кількості 303,070481 одиниць (що становило 31,50 доларів США станом на ту ж дату). Також арешт накладено на Bitcoin (BTC) у кількості 6,92304554 одиниць у криптогаманці «НОМЕР_6», вартістю 260 469,68 доларів США станом на 20 листопада 2023 року. Суд мотивував своє рішення тим, що зібрані фактичні дані свідчать про обґрунтовану підозру у скоєнні тяжкого злочину, що може вимагати застосування запобіжних заходів. Оскільки ОСОБА_9 є підозрюваним у вчиненні злочину відповідно до ч.5 ст.191 КК України, за який передбачено конфіскацію майна, а також має віртуальні активи, які можуть бути конфісковані за вироком суду, існують підстави для арешту цього майна для його вилучення як виду покарання [8].

Іншим прикладом може слугувати ухвала слідчого судді Вищого антикорупційного суду від 1 серпня 2022 року у справі № 991/2733/22. Цією ухвалою було задоволено клопотання прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури Офісу Генерального прокурора про арешт майна в рамках кримінального провадження № 52022000000000184 від 18 липня 2022 року. Підозрюваний ОСОБА_2, відповідно до ч. 4 ст. 368 Кримінального кодексу України, обвинувачується у кримінальному правопорушенні. У результаті було накладено арешт на віртуальні активи, які належать

підозрюваному ОСОБА_2 (ІНФОРМАЦІЯ_1, РНОКПП НОМЕР_1), шляхом заборони відчуження та розпорядження цим майном з метою забезпечення спеціальної конфіскації:

- криптовалюта Tether (USDT) у кількості 25377,8 одиниць (на 28 липня 2022 року оцінювалась у 25383,82 доларів США) та Tron (TRX) у кількості 116,770185 одиниць (на ту ж дату становила 8 доларів США), зберігається на електронному мультивалютному криптогаманці
TLVPmB4kgNAZEjjMWxo8DvFAAN1GGKGgt
у;

- криптовалюта Tether (USDT) у кількості 32003 одиниць (вартістю на 28 липня 2022 року 32010,52 доларів США) та Ethereum (ETH) у кількості 0,006163 одиниць (вартістю на ту ж дату 10 доларів США), розміщена в електронному мультивалютному криптогаманці [9].

Відповідно до п. 23 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», поняття доходів, отриманих злочинним шляхом, охоплюють будь-які активи, здобуті прямо чи опосередковано внаслідок скоєння злочину. До них належать валютні цінності, рухоме та нерухоме майно, майнові та немайнові права, без огляду на їх вартість [10]. Таким чином віртуальні активи, отримані злочинним шляхом, є активами в електронній формі, які були здобуті в результаті скоєння злочину. Відповідно до аналізу цих положень та норм ч. 1 ст. 96-2 Кримінального кодексу України і п. 6 ч. 1 ст. 91 Кримінального процесуального кодексу України, віртуальні активи мають визнаватись одержаними злочинним шляхом, якщо вони були набуті через вчинення кримінального правопорушення, являють собою дохід від нього, слугують предметом або знаряддям його вчинення чи були надані особі з метою сприяння вчиненню такого правопорушення [11, с. 189].

Слід визнати правильним підхід, запропонований у літературі, коли процесуальний порядок накладення арешту на майно в кримінальному провадженні, що регламентований главою 17 (ст. ст. 170–175) КПК України умовно поділяють на окремі етапи [12, с. 54]. Відповідно до такого підходу, процес накладення арешту на віртуальні активи можемо поділити на такі складові етапи:

1) прийняття рішення про наявність підстав для застосування арешту віртуальних активів у кримінальному провадженні;

2) у невідкладних і виключних випадках накладення арешту на віртуальні активи без отримання дозволу слідчого судді або суду, а за рішенням Директора НАБУ чи його заступника, погодженого із прокурором;

3) звернення з клопотанням про накладення арешту на віртуальні активи до слідчого судді, суду;

4) розгляд слідчим суддею чи судом клопотання та вирішення питання про арешт віртуальних активів;

5) виконання судової ухвали про арешт віртуальних активів.

Приймаючи рішення про накладення арешту віртуальні активи, спершу необхідно пересвідчитися у наявності фактичних підстав для цього в рамках кримінального провадження. Тобто, повинні існувати достатні дані (фактичні підстави), які вказують на потребу у тимчасовому позбавленні права на відчуження, управління та/або користування віртуальними активами підозрюваного, обвинуваченого чи інших осіб, визначених законом. Це включає наявність сукупності доказової інформації у слідства, що ці віртуальні активи, відповідно до ст. 170 КПК України [13]:

1) слугують доказом у кримінальному правопорушенні;

2) можуть бути піддані спеціальній конфіскації у підозрюваного, обвинуваченого, засудженого чи третіх осіб через те, що:

а) віртуальні активи одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення;

б) такі віртуальні активи призначалися чи використовувалися для схилення особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення чи є винагородою за його вчинення;

в) віртуальні активи є предметом вчиненого кримінального правопорушення;

г) вони підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби вчинення кримінального правопорушення;

3) підлягають конфіскації у юридичної особи як вид покарання, захід кримінально-правового характеру, неправомірно отримана вигода чи відшкодування завданої шкоди.

Перед накладанням арешту на віртуальні активи слідчий чи прокурор проводять їх ідентифікацію, розшуковують та збирають докази щодо їх зв'язку з вчиненням розслідуваного злочину. Це потребує проведення слідчих дій, розшукових заходів, а також непрямих дій для встановлення злочинця і його причетності до конкретного протиправного вчинку, що привів

до отримання незаконних активів [14, с. 20, 21].

У процесі розслідування кримінальних правопорушень органи досудового розслідування активно співпрацюють із АРМА для пошуку віртуальних активів, здобутих злочинним шляхом, з метою їх арешту [15]. АРМА, відповідно до своїх обов'язків, виконує запити слідчого, детектива, прокурора та слідчого судді щодо виявлення та розшуку таких активів. Вона також тісно взаємодіє з органами досудового розслідування, прокуратурою та судом, аби забезпечити арешт і конфіскацію незаконно набутих активів [16].

У зверненні до АРМА необхідно вказати інформацію, яка стосується суб'єкта, що подає запит, разом із даними про орган досудового розслідування або прокуратури, де він працює. Слід зазначити номер кримінального провадження у Єдиному реєстрі досудових розслідувань (ЄРДР), а також осіб, чії активи можуть бути арештовані для забезпечення цього провадження. Звернення має містити опис фабули кримінального провадження та правову кваліфікацію злочину з посиланням на відповідні статті Кримінального кодексу України. Також потрібно визначити завдання для АРМА щодо виявлення та розшуку активів, пов'язаних із кримінальним провадженням, і зв'язок між цими діями та фактичними обставинами справи, які вказують на можливе вчинення злочину. У зверненні мають бути відображені заходи по арешту віртуальних активів, які були застосовані на момент подання запиту, разом із переліком та описом арештованих активів. Варто надати всі доступні дані про існування та розташування віртуальних активів, яке може бути арештоване у рамках провадження, з їх обґрунтуванням. Потрібно також вказати автоматизовані системи, реєстри та банки даних, де здійснювався пошук інформації про активи на момент подання запиту. Наприкінці слід визначити обґрунтований термін, протягом якого АРМА повинна виконати це звернення та надати відповідь [17].

Наступним етапом накладення арешту на віртуальні активи в кримінальному провадженні є звернення з клопотанням про арешт віртуальних активів до слідчого судді, або суду. Таке звернення можуть ініціювати прокурор, слідчий за погодженням з прокурором і, для забезпечення цивільного позову, також цивільний позивач. У клопотанні слідчого, прокурора про арешт віртуальних активів, відповідно до ст. 171 КПК України [13], повинно бути зазначено:

– підстави і мету відповідно до положень ст. 170 КПК України та відповідне обґрунтування необхідності арешту віртуальних активів;

– перелік і види віртуальних активів, що належить арештувати;

– документи, які підтверджують право власності на віртуальні активи, що належить арештувати, або конкретні факти і докази, що свідчать про володіння, користування чи розпорядження підозрюваним, обвинуваченим, засудженим, третіми особами такими активами;

– розмір шкоди, неправомірної вигоди, яка отримана юридичною особою, у разі подання клопотання відповідно до ч. 6 ст. 170 КПК України.

При цьому до клопотання повинні долучатися в якості додатків оригінали або копії документів та інших матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує доводи такого клопотання.

Важливо підкреслити, що слідчий або прокурор повинні подати клопотання про арешт тимчасово вилучених віртуальних активів не пізніше наступного робочого дня після вилучення. Якщо вилучення відбувається під час огляду або обшуку за ухвалою слідчого судді, клопотання має бути подане протягом 48 годин після вилучення. У разі невиконання цих вимог, майно потрібно негайно повернути особі, у якої його вилучили. Клопотання про арешт віртуальних активів подається до місцевого суду, під юрисдикцію якого підпадає орган досудового розслідування. Якщо справа стосується правопорушень, підсудних Вищому антикорупційному суду, клопотання направляють до цього суду. Розгляд питання про арешт проводиться слідчим суддею або судом на засіданні, відповідно до статей 172 та 173 Кримінального процесуального кодексу України [13].

Клопотання про арешт віртуальних активів розглядається не пізніше як через два дні після його надходження до суду. У цьому процесі беруть участь слідчий та/або прокурор, цивільний позивач, якщо саме він подав клопотання, підозрюваний, обвинувачений, або інші власники віртуальних активів. За можливості залучають захисника, законного представника, або представника юридичної особи, щодо якої проводиться розслідування. Відсутність цих осіб у судовому засіданні не заважає розгляду справи. Клопотання щодо арешту віртуальних активів, які не були тимчасово вилучені, може розглядатися без завчасного повідомлення підозрюваного, обвинуваченого,

інших власників майна, їхніх захисників чи законних представників, а також представників організацій, до яких воно стосується.

Також відповідно до ч. 2 ст. 173 КПК України [13] під час вирішення питання про арешт віртуальних активів слідчий суддя, суд зобов'язані враховувати наступні обставини:

– правову підставу для арешту віртуальних активів;

– можливість використання віртуальних активів як доказу у кримінальному провадженні;

– наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення або суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність;

– можливість спеціальної конфіскації віртуальних активів;

– розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, неправомірної вигоди, яка отримана юридичною особою;

– розумність та співрозмірність обмеження права власності завданням кримінального провадження;

– наслідки арешту віртуальних активів для підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб [13].

Згідно з українським законодавством, виконання рішення про арешт віртуальних активів у кримінальному провадженні має здійснюватися негайно слідчим або прокурором.

Проте на практиці, слідчий та прокурор формально звертаються до уповноважених органів з вимогою накласти арешт на активи, про які йдеться в ухвалі судді або суду, і передати ці активи зазначеним установам. Зазвичай у таких ухвалах йдеться про передачу арештованого майна в управління АРМА [12, с. 65].

У рішенні слідчого судді чи суду щодо передачі активів в управління АРМА повинні бути вказані деталі про повноваження особи, яка подала клопотання; факт попереднього арешту майна у кримінальному провадженні, його чинність, мету, і обсяг (за винятком випадків накладення арешту й передачі майна в управління в одному рішенні); вартість активів; факт визнання активів речовим доказом у кримінальному провадженні; відсутність причин вважати, що передача активів в управління може зашкодити розслідуванню; точна ідентифікація активів у резолютивній частині; ясне формулювання у резолютивній частині про те, що активи передаються АРМА для управління ними відповідно до закону «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшу-

ку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» [18, с. 69-71].

Висновки. Отже, накладання арешту на віртуальні активи у кримінальному провадженні являє собою доволі складний механізм, що складається із сукупності процесуальних та непроцесуальних дій. Слід наголосити, що накладення арешту на віртуальні активи як захід забезпечення кримінального провадження займає важливе місце у виконанні завдань кримінального провадження, визначених у ст. 3 КПК України, а його правильне застосування сприятиме реалізації справедливості кримінального правосуддя в цілому. Порядок реалізації накладання арешту на віртуальні активи у кримінальних провадженнях щодо легалізації

(відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом включає такі етапи: 1) прийняття рішення про наявність підстав для застосування арешту віртуальних активів у кримінальному провадженні; 2) у невідкладних і виключних випадках накладення арешту на віртуальні активи без отримання дозволу слідчого судді або суду, а за рішенням Директора НАБУ чи його заступника, погодженого із прокурором; 3) звернення з клопотанням про накладання арешту на віртуальні активи до слідчого судді, суду; 4) розгляд слідчим суддею чи судом клопотання та вирішення питання про арешт віртуальних активів; 5) виконання судової ухвали про арешт віртуальних активів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Когут Ю.І. Технології блокчейн та криптовалюта: ризики та кібербезпека. Київ: Консалтингова компанія «СІДКОН» ; ВД «Дакор». 2022. 316 с.
2. Ричардсон І., де Лукас Мартін І. Розслідування та судовий розгляд кримінальних проваджень щодо легалізації (відмивання коштів) : посібник для суддів / за наук. ред. Шукліної Н. Г. та Іщенка О.П. Страсбург, Київ: Національна школа суддів України. 2021. 106 с.
3. Сіддікі Н. Хак, Мовчан Р.О. Криптовалюти та Blockchain-технології у сучасній протиправній діяльності. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2018. № 1(10). С. 78– 83.
4. Думчиков М.О., Гоч Л.М. Особливості протидії легалізації злочинних доходів за допомогою віртуальних активів у кіберпросторі: практичний вимір. *Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів»* (Суми, 18–19 травня 2023 р.). С. 185–188.
5. Про віртуальні активи: Закон України від 17.02.2022 р. №2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>.
6. Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав: Закон України від 10.08.2023 р. за №3320-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3320-20#Text>.
7. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
8. Ухвала Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду від 31.10.2024 по справі № 991/10335/23. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=122788762&red=1000030cd47e6e47903a271fa66146fa192533&d=5>
9. Ухвала Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду від 20.09.2022 по справі № 991/10335/23. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=106407978&red=10000301e731424efa04e5a3c95242fd0955ca&d=5>
10. Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. Відомості Верховної Ради України. 2020. № 25. Ст. 171.
11. Герасимов Р. Деякі питання застосування арешту майна за новим Кримінальним процесуальним кодексом України. *Слово Національної школи суддів України*. 2013. № 4 (5). С. 186–194.
12. Настанови з накладення арешту на майно в кримінальному провадженні та передання його в управління уповноваженим органам: науково-практичний посібник / Цуцкірідзе М.С., Пчеліна О.В., Романюк В.В., Бурлака В.В. та ін. Харків: Харківський нац. ун-т внутр. справ, 2022. 140 с.
13. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88
14. Розшук незаконно отриманих активів: практичний посібник / Ф. Аткінсон та ін. Базель: Базельський інститут управління, Міжнародний центр з повернення активів, 2015 (оригінал, англійська мова) / 2016 (переклад українською мовою). 144 с.
15. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: Закон України від 10.11.2015 № 772-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 1. Ст. 2.
16. Про затвердження Положення про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: постанова Кабінету Міністрів України від 11.07.2018 № 613. *Офіційний вісник України*. 2018. № 68. С. 32. Ст. 2272.
17. Про затвердження Порядку взаємодії при розгляді звернень органів, що здійснюють досудове розслідування, прокуратури та виконанні запитів іноземних держав щодо виявлення та розшуку активів: наказ Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та

інших злочинів, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства фінансів України від 20.10.2017 № 115/197-о/297/586/869/857. Офіційний вісник України. 2017. № 89. Стор. 127. Ст. 2740

18. Методичні рекомендації: Настанови з управління арештованим майном: навчально-методичне видання. Київ: Ваіте, 2019. 208 с.

Стаття надійшла до редакції 21.04.2025

Стаття рекомендована до друку 27.05.2025

O.P. SHAITURO

DSc (Law), associate professor

Professor of the criminal law department

E-mail: opshaituro@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0614-0595>

V. N. Karazin Kharkiv National University
Kharkiv, 61022, Svobody Square, 4

H.S. RYBALKO

PHD, associate professor,

associate Professor of the criminal law department

E-mail: hrybalko@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9690-6082>

V. N. Karazin Kharkiv National University
Kharkiv, 61022, Svobody Square, 4

IMPOSING ARREST ON VIRTUAL ASSETS AS A MEASURE TO SECURE CRIMINAL PROCEEDINGS IN CRIMINAL PROCEEDINGS CONCERNING THE LEGALIZATION (LAUNDERING) OF PROPERTY OBTAINED BY CRIMINAL MEANS

ANNOTATION. *Introduction.* The current level of crime is characterized by the spread of the use of virtual assets, which become the subject, means, income from their commission, the subject of confiscation in criminal proceedings. In this regard, questions logically arise regarding the determination of the procedure for taking measures that would ensure the further implementation of the execution of the punishment imposed by the court in relation to such assets.

Summary of the research results. The article attempts to generalize existing views on the problems of imposing an arrest on virtual assets as a measure to secure criminal proceedings, in particular in criminal proceedings regarding the legalization (laundering) of property obtained by crime. The author's view on the procedure for applying an arrest on virtual assets is proposed, which is defined as a set of sequential stages of the activities of an investigator, prosecutor, investigating judge or court.

Conclusions. Based on the results of the study, it was concluded that the process of imposing an arrest on virtual assets in criminal proceedings on legalization (laundering) of property obtained by criminal means consists of the following stages: 1) making a decision on the presence of grounds for applying the arrest of virtual assets in criminal proceedings; 2) in urgent and exceptional cases, imposing an arrest on virtual assets without obtaining permission from the investigating judge or court, but by decision of the Director of NABU or his deputy, agreed with the prosecutor; 3) filing a petition for the arrest of virtual assets with the investigating judge, court; 4) consideration by the investigating judge or court of the petition and resolution of the issue of the arrest of virtual assets; 5) execution of the court decision on the arrest of virtual assets.

KEYWORDS: *criminal proceedings, virtual assets, legalization of funds, cryptocurrency, law on criminal liability, arrest of property.*

REFERENCES

1. Kohut Y.I. (2022). Blockchain technologies and cryptocurrency: risks and cybersecurity. Kyiv: Consulting company "SIDCON"; Publishing house "Dakor". 316 p. (in Ukrainian)
2. Richardson I., de Lucas Martin I. (2021). Investigation and trial of criminal proceedings regarding legalization (money laundering): a manual for judges / edited by Shuklina N. G. and Ishchenko O. P. Strasbourg, Kyiv: National School of Judges of Ukraine. 106 p. (in Ukrainian)
3. Siddique N. Hak, Movchan R.O. (2018). Cryptocurrencies and Blockchain technologies in modern illegal activities. *Bulletin of the Student Scientific Society of Vasyl Stus DonNU*. No. 1(10). P. 78–83. (in Ukrainian)
4. Dumchykov M.O., Goch L.M. (2023). Features of countering the legalization of criminal proceeds using virtual assets in cyberspace: a practical dimension. *Proceedings of the VII International Scientific and Practical Conference "Reforming the Legal System in the Context of European Integration Processes"* (Sumy, May 18–19, 2023). Pp. 185–188. (in Ukrainian)
5. On virtual assets: Law of Ukraine dated February 17, 2022 No. 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>. (in Ukrainian)

6. On amendments to the Civil Code of Ukraine to expand the scope of civil rights: Law of Ukraine dated August 10, 2023 No. 3320-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3320-20#Text>. (in Ukrainian)
7. Civil Code of Ukraine: Law of Ukraine dated 16.01.2003 No. 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>. (in Ukrainian)
8. Resolution of the Appellate Chamber of the High Anti-Corruption Court dated 31.10.2024 in case No. 991/10335/23. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=122788762&red=1000030cd47e6e47903a271fa66146fa192533&d=5>(in Ukrainian)
9. Resolution of the Appellate Chamber of the High Anti-Corruption Court dated 20.09.2022 in case No. 991/10335/23. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=106407978&red=10000301e731424efa04e5a3c95242fd0955ca&d=5>(in Ukrainian)
10. On prevention and counteraction to legalization (laundering) of proceeds from crime, financing of terrorism and financing of proliferation of weapons of mass destruction: Law of Ukraine dated 06.12.2019 No. 361-IX. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2020. No. 25. Art. 171. (in Ukrainian)
11. Gerasimov R. (2013). Some issues of the application of property seizure under the new Criminal Procedure Code of Ukraine. *Slovo of the National School of Judges of Ukraine*. No. 4 (5). P. 186–194. (in Ukrainian)
12. Tsutskiridze M.S., Pchelina O.V., Romanyuk V.V., Burlaka V.V. et al. (2022). Guidelines for the seizure of property in criminal proceedings and its transfer to the management of authorized bodies: a scientific and practical manual. Kharkiv: Kharkiv National University of Internal Affairs. 140 p. (in Ukrainian)
13. Criminal Procedure Code of Ukraine: Law of Ukraine of 13.04.2012 No. 4651-VI. *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2013. No. 9–10, No. 11–12, No. 13. Art. 88(in Ukrainian)
14. F. Atkinson et al. (2015) Tracing illegally obtained assets: a practical manual. Basel: Basel Institute of Management, International Center for Asset Recovery. 144 p. (in Ukrainian)
15. On the National Agency of Ukraine for the Identification, Search and Management of Assets Obtained from Corruption and Other Crimes: Law of Ukraine dated 10.11.2015 No. 772-VIII. *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2016. No. 1. Art. 2. (in Ukrainian)
16. On approval of the Regulations on the National Agency of Ukraine for the Identification, Search and Management of Assets Obtained from Corruption and Other Crimes: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 11.07.2018 No. 613. *Official Gazette of Ukraine*. 2018. No. 68. Page. 32. Art. 2272. (in Ukrainian)
17. On approval of the Procedure for cooperation in considering applications of bodies conducting pre-trial investigation, prosecutor's office and fulfilling requests of foreign states regarding the identification and search of assets: Order of the National Agency of Ukraine for the Identification, Search and Management of Assets Obtained from Corruption and Other Crimes, the Prosecutor General's Office of Ukraine, the Security Service of Ukraine, the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, the Ministry of Finance of Ukraine dated 20.10.2017 No. 115/197-o/297/586/869/857. *Official Gazette of Ukraine*. 2017. No. 89. Pp. 127. Art. 2740. (in Ukrainian)
18. Methodological recommendations (2019): guidelines for the management of seized property: educational and methodological edition. Kyiv: Vaite. 208 p. (in Ukrainian).

The article was received by the editors 21.04.2025

The article is recommended for printing 27.05.2025